

Jean-Luc Dehaene en Johan Willem Beyen

Column 16-2009
Tom Eijsbouts

PD 31/12/09

Bij lezing van het mooie twistgesprek in deze krant tussen Hans Schlaghecke en Jean-Luc Dehaene, jongstleden zaterdag, moest ik ineens denken aan Johan Willem Beyen. In de jaren vijftig was Beyen onder Drees minister van Buitenlandse Zaken, tegelijk overigens met Luns. We hadden toen enige tijd twee ministers van Buitenlandse Zaken. Dehaene was Belgisch premier van de jaren negentig. Wat verbindt Dehaene met

Beyen? Het is dat principieel uitgaan van verschil en tegenstelling als grondstoffen van het politieke bedrijf. Het is de geest van onderhandelen, niet die van een vooropgesteld gelijk. Beiden waren smeders van originele compromissen. Dehaene zegt dat hij België, Nederland en Luxemburg bijeen zou willen zien als politieke eenheid. Groter in Europa, maar ook sterker, juist door het uitbuitten van de verschillen tussen de landen, tussen het katholieke België met zijn traditie van productie en het protestante Nederland met zijn koopmansgeest.

Misschien drijven de Belgen nu in eigen land het verschil en contrapunt als stijl van politiek bedrijven wat ver door. Maar in Nederland is het andersom, hier is men zo met de eigen eigenheid in de weer, dat het politieke zakendoen eronder lijdt.

Dehaene ziet in ons referendum over het Europese verdrag en in de houding van Nederlandse politici over de Europese integratie een soort breekpunt. Het is

waar dat de preoccupatie met het eigen land en de eigen problemen bij ons de laatste tien jaar erg zijn gaan domineren. Maar de angst voor Europa, voor het verlies van nationale eigenheid, is bijna een constante in de Nederlandse politiek sinds de jaren vijftig. Drees wilde speciaal een niet-katholieke minister van Buitenlandse Zaken omdat hij in de Europese samenwerking een soort Rooms complot zag. Die niet-katholiek werd Beyen, en het liep anders af dan Drees bedoelde: Beyen, de aarts-onderhandelaar, werd eigenlijk de enige echte Europeaan die Nederland ooit in de regering heeft gehad.

Beyen was niet zo'n principieel bevlogen Europeaan, waarvan we er altijd wel een aantal hebben

Beyen is enige minister van Buitenlandse Zaken die erin slaagde de aanval als beste verdediging te kiezen

rondlopen maar die traditioneel bij ons niet aan de macht komen — of hoogstens als staatssecretaris (Dankert). Maar hij was ook niet behept met de achterdocht jegens de Fransen die in Haagse kringen een constante is en die onze Europa-politiek vaak het aanzien geeft van een opvolging van achterhoedegevechten tegen Franse plannen.

Beyen is de enige Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken die erin slaagde de aanval als beste verdediging te kiezen. In de jaren vijftig won hij eerst Den Haag en toen de Europese partners voor zijn eigen idee van de gemeenschappelijke markt.

In de prachtige biografie van W.H. Weenink over hem is te lezen hoe Beyen de plannen voor een Europese defensiegemeenschap, waar Den Haag eigenlijk niets van moest hebben maar waar het onder Amerikaanse druk wel aan moest, infiltreerde met zijn eigen plan voor een Europese markt. Toen de defensiegemeenschap stuk

liep op de Fransen, kon Beyens idee zijn eigen leven gaan leiden. Het liep (met veel handigheid) uit op de EEG.

Weenink schrijft: 'Wat was begonnen als een infiltratiepoging om een resolutie om te bouwen en niet te hoeven afhaken, was uitgelopen op een weloverwogen koerscorrectie van de Europese eenwording en een duidelijke herprofilering van Nederland in de Europese karavaan'. Zo maakte de onderhandelaar Beyen van twee noden drie deugden.

Dehaene en Beyen waren beiden betrokken bij een mislukte poging om voor Europa een grondwet te schrijven. Beiden vonden in de Benelux een lan-ceerplatform voor hun plannen. Ik zou graag eens van iemand als Beyen of Dehaene een modern alternatief horen voor de Haagse defensieve Europa-politiek.

Tom Eijsbouts is hoogleraar Europees constitutioneel recht en zijn geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam.